

k, u, l, t, u, r, a • • •

republika slovenija
ministrstvo za kulturo
maistrova ulica 10
1000 ljubljana
t: 01 369 5900
f: 01 369 5901
e: gp.mk@gov.si
www.kultura.gov.si

Geomatika, prostor in arhitektura
Rafael Bizjak, s.p.
Pot sv. Antona 21
5280 Idrija

Številka: 35012-134/2009/4
Datum: 26. 8. 2009

Zadeva: **Smernice za pripravo Občinskega podrobnega prostorskega načrta Barbare**
Zveza: Vaša vloga z dne 2. 7. 2009, prejeta dne 9. 7. 2009

Na podlagi vloge za smernice, ki jo je po pooblastilu Občine Idrija, Mestni trg 1, 5280 Idrija (v nadaljevanju: Občina Idrija), podal Geomatika, prostor in arhitektura, Rafael Bizjak, s.p., Pot sv. Antona 21, 5280 Idrija (v nadaljevanju: Rafael Bizjak, s.p.) daje Ministrstvo za kulturo, Maistrova 10, 1000 Ljubljana (v nadaljevanju: Ministrstvo za kulturo) na podlagi 76. člena Zakona o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08 v nadaljevanju: ZVKD-1) in 58. člena Zakona o prostorskem načrtovanju (Uradni list RS, št. 33/07; v nadaljevanju: ZPNačrt) naslednje

SMERNICE ZA PRIPRAVO OBČINSKEGA PODROBNEGA PROSTORSKEGA NAČRTA BARBARE

Po pooblastilu pripravljavca, Občine Idrija (št. zadeve 351-0058/2009-7 z dne 2. 7. 2009) je Rafael Bizjak, s.p. z vlogo z dne 2. 7. 2009, prejeto dne 9. 7. 2009 pozval Ministrstvo za kulturo, da poda smernice k osnutku Občinskega podrobnega prostorskega načrta Barbare (v nadaljevanju: OPPN Barbare).

Vlogi za pripravo smernic je bil priložen osnutek OPPN Barbare (izdelal Rafael Bizjak, s.p., junij 2009), pooblastilo Občine Idrija in sklep o pričetku priprave OPPN Barbare.

Zavod za varstvo kulturne dediščine, Območna enota Nova Gorica (v nadaljevanju: ZVKDS OE Nova Gorica) je na podlagi 76. in 84. člena ZVKD-1 posredoval gradivo za smernice št. 479-2/09 z dne 23. 7. 2008, prejeto dne 27. 7. 2009.

1. USMERITVE ZA CELOSTNO OHRANJANJE KULTURNE DEDIŠČINE

Temeljni cilji varstva dediščine:

- ohranitev dediščine in preprečevanje škodljivih vplivov nanjo (preprečevanje posegov, s katerimi bi se utegnile spremeniti lastnosti, vsebina, oblike in s tem vrednost dediščine),
- skrb za uveljavljanje in razvoj sistema dediščine,
- omogočanje dostopa do dediščine ali do informacij o njej vsakomur,

- predstavljanje dediščine javnosti in razvijanje zavesti o njenih vrednotah,
- celostno ohranjanje dediščine.

Celostno ohranjanje je sklop ukrepov, s katerimi se zagotavljajo nadaljnji obstoj in obogatitev dediščine, njeno vzdrževanje, obnova, prenova, uporaba in oživljanje. Prostorska ureditev ne sme biti vzrok za uničenje dediščine, ki je edinstveno, nenadomestljivo in neobnovljivo bogastvo. Varovanje dediščine je takšno ravnanje z dediščino, ki z rednim vzdrževanjem in obnovo omogoča obstoj vrednot in njeno uporabo vsaj v najmanjšem obsegu. Posegi v prostor in dejavnosti morajo biti prilagojeni celostnemu ohranjanju tudi v vplivnem območju nepremičnega kulturnega spomenika ali dediščine, ki pomeni širšo okolico nepremičnega kulturnega spomenika ali dediščine in je določeno z zgodovinskega, funkcionalnega, prostorskega, simbolnega in socialnega vidika. Znotraj vplivnega območja se vplivi na dediščino presojuje celostno.

Vsakdo ima pravico uporabljati dediščino kot vir informacij in znanja, uživati v njenih vrednotah in prispevati k njeni bogatitvi. Vsakdo je odgovoren za spoštovanje dediščine drugih prav tako kot svoje lastne. Vsakdo je dolžan ohranяти dediščino v skladu z ZVKD-1 in drugimi predpisi. Vsakdo mora seznaniti pristojno organizacijo o obstoju stvari, za katero se domneva, da ima vrednote dediščine.

Pri pripravi prostorskih aktov je potrebno na podlagi 75. člena ZVKD-1 upoštevati:

- varstveni režim, ki velja za kulturne spomenike in njihova vplivna območja,
- varstveni režim, ki velja za registrirano arheološko najdišče,
- varstveni režimi, ki veljajo za vso registrirano kulturno dediščino in njeno vplivno območje, vključeno v strokovne zasnove, ki jih je pripravil Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije na podlagi Zakona o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 7/99)*.

Varstveni režimi so podrobneje prikazani in obrazloženi v »Priročniku pravnih režimov varstva, ki jih je treba upoštevati pri prostorskem načrtovanju in posegih v prostor v območjih kulturne dediščine«. Priročnik je sestavni del podatkov za prikaz stanja v prostoru, ki so bili občinam posredovani s strani Ministrstva za okolje in prostor (dopis MOP št. 3531-24/2006 z dne 6. 10. 2008).

Pri izvajanju postopka celovite presoje vplivov na okolje za prostorski akt, je potrebno upoštevati tudi vpliv izvedbe plana na kulturno dediščino na območju prostorskega akta in na kulturno dediščino v območju presojanja vplivov.

Pred načrtovanjem in izvajanjem posegov je skladno z ZVKD-1 potrebna pridobitev kulturnovarstvenih pogojev in kulturnovarstvenega soglasja (28. – 30. člen ZVKD-1) na ZVKDS OE Nova Gorica oziroma v primerih raziskav in odstranitve kulturnovarstveno soglasje za raziskavo in odstranitev dediščine (31. člen ZVKD-1), ki ga izda minister za kulturo.

Opozarjamo na določilo 26. člena ZVKD-1, da je ob vseh posegih v zemeljske plasti obvezujoč splošni arheološki varstveni režim, ki najditelja/lastnika zemljišča/investitorja/odgovornega vodjo del ob odkritju dediščine zavezuje, da najdbo zavaruje nepoškodovano na mestu odkritja in o najdbi takoj obvesti pristojno enoto Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije (26. člen ZVKD-1), ki situacijo dokumentira v skladu z določili arheološke stroke.

* Do določitve varstvenih območij dediščine iz 25. člena ZVKD-1 se pri pripravi prostorskih aktov upoštevajo varstveni režimi ter druga merila in pogoji za izvedbo posegov v prostor za enote kulturne dediščine iz strokovnih zasnov, ki jih je pripravil ZVKDS OE Nova Gorica na podlagi Zakona o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 7/99)

2. PREDLOGI REŠITEV IN UKREPOV VARSTVA

Gradivo smo strukturirali v dva sklopa: obvezne in priporočilne smernice. Obvezne smernice imajo svojo zakonsko podlago v ZVKD-1 in je njihovo upoštevanje pri pripravi OPPN Barbare obvezno. Priporočilne smernice za pripravo prostorskega akta niso obvezujoče, vendar zgolj priporočilne narave. Nanašajo se predvsem na varstvo arheoloških ostalin izven registriranih območij arheološke dediščine.

Območje načrtovanih ureditev posega v enote dediščine:

Idrija – Znamenje pri Kosovem mostu (EŠD 13817),

Idrija - Rudnik živega srebra (EŠD 185),

Idrija - Mestno jedro (EŠD 182).

Digitalne podatke o enotah kulturne dediščine za prikaz stanja v prostoru in pripravo prostorskega akta je občina prejela s strani Ministrstva za okolje in prostor (dopis MOP št. 3531-24/2006 z dne 6. 10. 2008).

Temeljno pravno podlago za pripravo gradiva za smernice za OPPN Barbare predstavlja ZVKD-1.

2.1. OBVEZNE SMERNICE

Varstveni režimi so podrobneje prikazani in obrazloženi v »Priročniku pravnih režimov varstva, ki jih je treba upoštevati pri prostorskem načrtovanju in posegih v prostor v območjih kulturne dediščine«. Priročnik je sestavni del podatkov za prikaz stanja v prostoru, ki so bili občinam posredovani s strani Ministrstva za okolje in prostor (dopis MOP št. 3531-24/2006 z dne 6. 10. 2008).

Idrija – Znamenje pri Kosovem mostu (EŠD 13817)

Znamenje se zaščiti in varuje in situ. Posegi v zavarovano in vplivno območje znamenja ne smejo prizadeti varovanih vrednot, značilnosti, materialno substanco. Dovoljeni so posegi, ki prispevajo k trajni ohranitvi enote dediščine. Vsi posegi morajo biti izvedeni v skladu s kulturnovarstvenimi pogoji oz. kulturnovarstvenim soglasjem pristojne OE ZVKDS.

2.1.2. SMERNICE ZA POTREBE PRESOJANJA VPLIVOV IZVEDBE PLANA NA KULTURNO DEDIŠČINO IN ARHEOLOŠKE OSTALINE V OKVIRU CELOVITE PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE

2.1.2.1 Smernice za presojanje vplivov izvedbe plana na kulturno dediščino

Predmet presojanja ni samo registrirana kulturna dediščina, ki se nahaja v območju umeščanja novih ureditev, ampak vsa dediščina, na katero ima izvedba plana lahko vpliv (kulturna dediščina, ki je v bližini oz. širšem območju). Z vidika presojanja vplivov na kulturno dediščino je treba upoštevati vse vrste vplivov (neposredni, daljinski, kumulativni in sinergijski, kratkoročni, srednjeročni, dolgoročni, trajni in začasni vplivi na kulturno dediščino) glede na specifičnost predmeta načrtovanja oz. načrtovane posege v prostor ali prostorske ureditve. Vpliv oz. stopnja vpliva ni odvisna samo od fizičnega poseganja v kulturno dediščino, temveč od obsega in značilnosti posega ter značilnosti objekta ali območja kulturne dediščine (zvrst, umeščenost v prostor, valorizacija, varstvena usmeritev / režim, ocena stanja).

V primeru celovite presoje vplivov na okolje je treba slediti naslednjim načelom:

- kulturna dediščina bi morala biti presojana s široke perspektive, ob predpostavki, da je vsak objekt, območje in predmet treba ovrednotiti z zgodovinske, arheološke, arhitekturne in paleontološke pomembnosti;
- območja registrirane oz. zavarovane dediščine bi morala biti presojana v odnosu do pooblastil, ciljev in namenov veljavne zakonodaje in politike varstva kulturne dediščine na različnih ravneh oblasti.

Viri podatkov so:

- Priročnik pravnih režimov varstva, ki jih je treba upoštevati pri prostorskem načrtovanju in posegih v prostor v območjih kulturne dediščine (gradivo je bilo občini posredovano s strani Ministrstva za okolje in prostor v okviru posredovanja podatkov za prvi prikaz stanja prostora vezanih na pripravo prostorskih aktov (dopis MOP št. 3531-24/2006 z dne 6. 10. 2008),
- strokovne zasnove za varstvo kulturne dediščine
- odloki o razglasitvah kulturnih spomenikov in
- izdane smernice.

Pri opisu stanja se dosledno uporablja terminologija iz RKD, vključno z navedbo evidenčne številke dediščine (skrajšano EŠD) in ne stare evidenčne oznake dediščine iz prostorskih aktov oz. strokovnih podlag. Povzame se varstvene režime območij in objektov, ki so neposredno tangirani s prostorskim aktom, saj so za presojo vplivov ključni ti in ne le dejstvo prisotnosti dediščine.

Kot najbolj splošen je moč priporočiti kazalec "območja in objekti kulturne dediščine" oz. "prisotnost območij in objektov kulturne dediščine". Vendar je pri tem pomembno, da ne gre le za prisotnost dediščine, temveč upoštevanje statusa, zvrsti, varstvenega režima ter ogroženosti, ki jo je moč opredeliti kot kombinacijo stanja in rabe območij in objektov kulturne dediščine.

Osnovno izhodišče vrednotenja je, da vsako poseganje plana v območje ali objekt še ne pomeni tudi vpliva na kulturno dediščino, temveč je vpliv oz. stopnja vpliva odvisna od značilnosti posega in značilnosti območja oz. objekta kulturne dediščine, torej od statusa, zvrsti in ogroženosti območij in objektov.

V primeru večjih posegov, ki bi morebiti pomenili poslabšanje stanja dominantne lege posameznih kulturnih spomenikov v prostoru, se vplivno območje lahko tudi poveča. To pomeni, da je v takšnih primerih potrebno v študijah presoje vplivov na okolje upoštevati kulturno dediščino tudi izven območja posega, saj je treba ovrednotiti tudi daljinski, sinergijski, kumulativni in dolgoročni vpliv.

2.1.2.2 Smernice za presojanje vplivov izvedbe plana na arheološke ostaline

Načeloma velja, da je za vse večje programe, načrte in projekte – kar predstavlja posege, ki so določeni v Uredbi o vrstah posegov v okolje, za katere je treba izvesti presojo vplivov na okolje (Uradni list RS, št. 78/06, 72/07), kjer predhodne arheološke raziskave v smislu ocene arheološkega potenciala še niso bile opravljene ali pa so bile opravljene, pa podatki ne omogočajo priprave okoljskega poročila, potrebno v okviru postopka celovite presoje vplivov na kulturno dediščino te raziskave izvesti. Dokler te raziskave niso izvedene in pridobljene ustrezne informacije, ni mogoče ugotoviti vpliva izvedbe prostorskega akta na arheološke ostaline.

Namen te faze predhodnih arheoloških raziskav, ki so potrebne zaradi presojanja vplivov plana na arheološke ostaline, je zagotovitev osnovnih informacij o potencialnem obstoju arheoloških ostalin, o njihovi prostorski distribuciji in vrsti ogroženosti glede na predvidene posege. V okviru CPVO predhodne arheološke raziskave praviloma obsegajo le oceno arheološkega potenciala, ki temelji na

analizi in interpretaciji obstoječih podatkov ter podatkov, zbranih z daljinskim zaznavanjem in terenskimi pregledi (survey).

Občina naj omogoči dostopnost do zemljišča pooblaščenim osebam za izvedbo predhodne arheološke raziskave za potrebe presoje vplivov izvedbe posega na arheološke ostaline.

V primeru, da se bo za izvedbo plana izvajal postopek CPVO, je potrebno pridobiti dodatne smernice. Pripravljač okoljskega poročila oziroma občina kot pripravljavec prostorskega akta in organ, ki mora zagotoviti okoljsko poročilo, naj pozove Ministrstvo za kulturo, da izda dopolnilne smernice – konkretizacija potrebnih predhodnih arheoloških raziskav za ustrezno preveritev vpliva in sprejemljivosti načrtovanega posega z vidika varstva arheoloških ostalin.

Za predhodne arheološke raziskave je skladno z 31. členom ZVKD-1 treba pridobiti kulturnovarstveno soglasje za raziskavo in odstranitev, razen če dela opravi ZVKDS v okviru javne službe. Kulturnovarstveno soglasje za raziskavo in odstranitev izda minister za kulturo.

2.2 PRIPOROČILNE SMERNICE

2.2.1 Smernice priporočilne narave za varstvo arheoloških ostalin izven območij registriranih arheoloških najdišč

80. člen ZVKD-1 določa, da se na območjih prostorskih aktov, ki so podlaga za posege v prostor in za katere predhodne arheološke raziskave niso bile opravljene v postopku priprave prostorskega akta, po uveljavitvi teh aktov po potrebi opravijo predhodne arheološke raziskave v skladu z načrtom zavoda. Stroški predhodnih arheoloških raziskav se v tem primeru krijejo iz državnega proračuna v okviru javne službe. Predlagamo vam, da se obrnete na pristojno strokovno javno službo in dogovorite o možnostih izvedbe predhodnih arheoloških raziskav na tistih območjih, ki še niso bila (arheološko) pregledana..

Predhodne arheološke raziskave v okviru ocene arheološkega potenciala, ki so namenjene pridobivanju informacij o ranljivosti oziroma primernosti prostora z vidika varstva arheološke dediščine, je z vidika ustrežnejše opredelitve prostorskih ureditev, zlasti ustrežnejše določitve rešitev in ukrepov za celostno ohranjanje kulturne dediščine možno opraviti že v času priprave prostorskega akta, saj se s tem občutno zmanjša možnost naknadnih naključnih odkritij arheoloških ostalin ob posegih v prostor.

V kolikor želi investitor, da se ocena in vrednotenje arheološkega potenciala v smislu prve in druge alineje 27. točke 3. člena ZVKD-1 opravijo prej, kot je to možno zagotoviti v okviru načrta zavoda in z njim v zvezi opredeljenih finančnih sredstvih, lahko te predhodne arheološke raziskave izvede tudi Zavod v okviru nalog, ki se ne financirajo iz državnega proračuna namenjenega kulturo ali pa drug za to usposobljen izvajalec ob strokovnem nadzoru ZVKDS. Vedeti je namreč treba, da v kolikor tovrstne predhodne arheološke raziskave niso opravljene in njihovi rezultati upoštevani pred sprejetjem prostorskega akta, stroške arheoloških raziskav ob morebitni najdbi arheološke ostaline v fazi posegov v prostor ali gradnje bremenijo izključno investitorja. Na drugi strani v primeru, ko bi se arheološke ostaline odkrile ob samih posegih v prostor ali ob gradnji na predhodno pregledanem zemljišču, stroške arheološke raziskave, potrebne za sprostitev zemljišča, v celoti krije državni proračun (34. člen ZVKD-1).

Čas, ki je potreben za izvedbo raziskav, obremenitev investicij(e) s stroški raziskav (raziskave in odstranitev dediščine - to je izkopavanje in poizkopavalni postopki), kot tudi možnost zahteve po spremembi izvedbenih načrtov in prezentiranju odkrite arheološke dediščine *in situ* so po našem

mnenju dovolj tehtni razlogi, da je tudi pripravljavcu prostorskega akta (občini) v interesu, da se predhodne arheološke raziskave (ocena in vrednotenje arheološkega potenciala) izvedejo pred sprejetjem prostorskih aktov in s tem poveča pravna varnost investitorjev.

2.2.2 Ostale priporočilne smernice

Poleg smernic, ki veljajo za varstvo in ohranjanje kulturne dediščine, naj se pri pripravi prostorskega akta tudi:

- upošteva druge kakovostne starejše grajene ali kako drugače ustvarjene prostorske prvine zaradi materialnega, gospodarskega, kulturnega in socialnega pomena,
- upošteva ostalo značilno naselbinsko, krajinsko in arhitekturno tipologijo in morfologijo,
- pospešuje dejavnosti, ki pripomorejo k ohranitvi vrednot antropogenega okolja ter omejevati ali preprečevati tiste, ki jih načenjajo,
- usmerja izvajanje dejavnosti tako, da se ustvarjajo ali ohranjajo kvalitetna razmerja in strukture, ter s tem vzpostavljajo prostorske in časovne kontinuitete.

Glede na namen in vsebino prostorskega akta predlagamo, da se pripravljavec prostorskega akta pri izdelavi OPPN Barbare po potrebi poveže s strokovno javno službo za varstvo kulturne dediščine ZVKDS OE Nova Gorica.

Pred sprejetjem prostorskega akta je treba pridobiti mnenje ministrstva, s katerim se ugotovi sprejemljivost predlaganih rešitev v predlogu prostorskega akta z vidika varstva. Zahtevi za izdajo mnenja na predlog prostorskega akta je treba priložiti predlog prostorskega akta (vključno s prikazom stanja) in obrazložitev o upoštevanju smernic (1. in 3. odstavek 79. člena ZVKD-1).

Lep pozdrav,

Pripravila:
Veronika Leskovšek
Višja svetovalka I

dr. Bojan Djurić
v.d. generalnega direktorja
Direktorata za kulturno dediščino

Poslati:

- Naslovnik (priporočeno)
- ZVKDS OE Nova Gorica, Delpinova 16, 5000 Nova Gorica
- Arhiv